

LƏNKƏRAN ƏDƏBİ MÜHİTİNDƏ ƏNƏNƏ VƏ NOVATORLUQ

Nərmin Məmmədova

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Folklor İnstitutu, Bakı, Azərbaycan

e-mail: ele.eliyev@gmail.ru

DOI: 10.30546/2960-1967.2025.1.045

Xülasə. XIX əsr Azərbaycan mədəniyyəti və ədəbiyyatında xüsusi bir dövrü əhatə edir. Məlumdur ki, bu əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatında yeni ədəbi cərəyanlar formalaşmağa başladı və ədəbi məclislər mühüm rol oynadı. Əlbəttə ki, bu məclislər Azərbaycan ədəbiyyatına və klassik poeziyanın qorunmasına böyük töhfələr verdi. Onların fəaliyyəti sayəsində milli-mənəvi dəyərlər qorunur, yeni istedadlar üzə çıxırdı və eləcə də Azərbaycan dilində yazılmış ədəbi nümunələrin sayı artdı. Azərbaycanda yaranan bu məclislər milli ədəbiyyatın inkişafına təsir göstərirdi. Bu məclislər Azərbaycan poeziyasının yeni inkişaf mərhələsinə keçidini təmin edərək maarifçilik hərəkatının genişlənməsinə kömək edirdi. Eyni zamanda, həmin məclislər Azərbaycan dilinin ədəbi dildə möhkəmlənməsi və milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasında mühüm rol oynayırdı. Bu ədəbi məclislər sayəsində Azərbaycan ədəbiyyatı yeni ideyalar və cərəyanlarla zənginləşdi, klassik və yeni poeziya arasında körpü yaranaraq dövrün görkəmli ədibləri yetişirdi. Azərbaycan ədəbi mühitində ənənə və novatorluq daim bir-biri ilə vəhdət təşkil edən, lakin bəzən də qarşıdurmaya girən iki mühüm tendensiyadır. Bu məqalədə Lənkəran ədəbi mühitində formalaşan “Fövcül-füsəha” ədəbi məclisinin fonunda ənənə və novatorluğun vəhdəti araşdırılaraq verilmişdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Lənkəran, ədəbi mühit, ənənə, novatorluq

Giriş

Azərbaycan ədəbiyyatı öz tarixi inkişaf yolunda zəngin və rəngarəng mərhələlərdən keçmişdir. Bu inkişaf prosesində müxtəlif bölgələrin – Gəncə, Şəki, Naxçıvan, Qarabağ və Lənkəran ədəbi mühitləri mühüm rol oynamışdır. XIX əsr Azərbaycan mədəniyyəti və ədəbiyyatı üçün dönüş nöqtəsi sayılır. Bu dövrdə maarifçilik hərəkatı geniş vüsət almış, milli oyanış prosesləri güclənmiş və yeni ədəbi cərəyanlar meydana çıxmışdır. Ədəbi məclislər isə bu dövrün əsas intellektual platformalarından biri olmuş, ədəbiyyatın inkişafında, milli ideyaların yayılmasında və dilin ədəbi norma kimi formalaşmasında əvəzsiz rol oynamışdır.

Azərbaycan ədəbiyyatı öz zəngin tarixi və estetik ənənələri ilə yalnız regionun deyil, ümumilikdə türk-islam mədəniyyətinin aparıcı ədəbi sistemlərindən biri olmuşdur. Bu inkişaf prosesində təkcə paytaxt Bakının və ya böyük şəhərlərin deyil, həm də ölkənin müxtəlif bölgələrinin ədəbi mühitləri mühüm rol oynamışlar. Bu məclislər bir tərəfdən klassik ədəbiyyatın davamı və təbliğatçısı, digər tərəfdən isə yeni fikir və ədəbi meyillərin beşiyi olmuşdur. Lənkərandə fəaliyyət göstərən “Fövcül-füsəha” ədəbi məclisi həmin dövrün ədəbi-mədəni mühitinin parlaq nümunələrindəndir. Bu məclisin fəaliyyəti bir daha sübut edir ki, bölgə mərkəzlərində də milli irsə dərin bağlılıqla yanaşı, müasirlik və yenilik meyilləri aktiv şəkildə təzahür edirdi. Məqalədə əsas məqsəd Lənkəran ədəbi mühitinin tarixi, estetik və ideoloji baxımdan təhlil etmək, ənənə ilə novatorluğun bu mühitdə necə və hansı formalarda təzahür etdiyini üzə çıxarmaq, “Fövcül-füsəha” ədəbi məclisi nümunəsində bu vəhdətin Azərbaycan ədəbi prosesinə təsirini araşdırmaqdır.

Ənənə və novatorluq ədəbiyyatın müxtəlif dövrlərində bir – biri ilə həm rəqabət aparan, həm də bir – birini tamamlayan anlayışlar olmuşdur. Bu iki qüvvənin qarşılıqlı təsiri nəticəsində ədəbiyyat həm köklərinə sadıq qalır, həm də yenilənərək inkişaf edir. Lənkəran ədəbi mühitində bu qarşılıqlı təsirin izlərini aydın şəkildə müşahidə etmək mümkündür.

Məlumdur ki, ədəbi prosesin inkişafı boyunca ənənəvi forma və mövzular yenilikçi axtarışlarla zənginləşmiş, bəzən isə köhnə və yeni arasında mübahisələr yaranmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatına nəzər saldıığımız zaman ənənənin əsasən xalq ədəbiyyatı, klassik divan poeziyası və aşiq yaradıcılığı ilə bağlı olduğunu müşahidə edirik. Bütün bunların fonunda Füzuli, Nəsimi, Xətai kimi şairlərin klassik poeziyanın ən güclü nümayəndələri kimi

formalaşdığını və onların yaradıcılığının sonrakı nəsillər üçün bir model olduğu danılmaz faktdır.

Novatorluq isə Azərbaycan ədəbiyyatında əsasən XX əsrdən etibarən güclənmişdir. XX əsrin əvvəllərində Abbas Səhhət, Hüseyn Cavid, Mikayıl Müşfiq kimi ədiblər yeni üslub və ideyalarla çıxış edərək romantizm və realizmi sintez etməyə çalışmışlar. Sovet dövründə novatorluq əsasən sosialist realizmi çərçivəsində inkişaf etsə də, XX əsrin ikinci yarısında və müstəqillik dövründə yeni üslublar və mövzular meydana çıxmışdır. Bu qarşılıqlı təsir Azərbaycan ədəbiyyatını zənginləşdirir və yeni nəsil yazıçıları üçün geniş yaradıcılıq imkanları açır. Məhz bu sintez sayəsində Azərbaycan ədəbiyyatı daim inkişaf edir və müasir dövrün çağırışlarına cavab verə bilir.

Azərbaycan ədəbiyyatı öz inkişaf yolunda həm ənənəvi, həm də novator elementlərdən bəhrələnmişdir. Ənənə keçmişdən gələn dəyərləri qoruyub saxlayaraq milli kimliyi yaşadır, novatorluq isə yeniliklərə yol açaraq ədəbiyyatın inkişafına təkan verir. Bu iki anlayışın vəhdəti Azərbaycan ədəbiyyatının zəngin və dinamik olmasını təmin etmişdir. Bu baxımdan ənənə Azərbaycan ədəbiyyatında əsas istiqamətverici qüvvələrdən biridir. O, milli-mənəvi dəyərləri qoruyaraq, xalqın tarixi, mədəniyyəti və adət-ənənələrini nəsildən-nəslə ötürməyə xidmət edir. Ənənəvi ədəbiyyatın əsas xüsusiyyətləri şifahi xalq ədəbiyyatı: nağıllar, dastanlar, bayatılar, aşiq şeiri ənənənin bir hissəsi kimi xalqın düşüncə və həyat tərzini əks etdirməklə yanaşı klassik poeziya: Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli, İmadəddin Nəsimi kimi şairlərin ədəbiyyatda mənəvi dəyərləri və fəlsəfi dünyagörüşünü formalaşdırmaqdır. Eyni zamanda mövzu və janr sabitliyi baxımdan da ənənəvi ədəbiyyatda adətən dini, əxlaqi, vətənpərvərlik və sevgi mövzularına üstünlük verildiyinin müşahidə etmək olur. Novatorluq isə ədəbiyyata yeni fikir və yanaşmalar gətirir. Zamanın tələblərinə uyğun olaraq yazıçılar və şairlər bədii ifadə vasitələrində, üslubda və janrlarda yeniliklər edirlər. Novatorluqda daha çox qəlibləşmiş yanaşmalardan uzaqlaşaraq fərdi baxış bucağının ön plana çəkildiyinin şahidi oluruq.

Əsas hissə

Azərbaycan ədəbiyyatı ənənə və novatorluğun harmoniyası sayəsində öz unikal inkişaf yolunu keçmişdir. Ənənə milli-mənəvi dəyərləri yaşatdığı halda, novatorluq bu dəyərləri zənginləşdirərək yeni ideyalarla tamamlayır. Bu vəhdət sayəsində Azərbaycan ədəbiyyatı həm klassik irsini qoruyur, həm də müasir dövrün çağırışlarına uyğunlaşır.

Dərin ədəbi köklərə malik olan Lənkəran ədəbi mühiti və burada fəaliyyət göstərən “Fövcül–füsəha” ədəbi məclisi, həmçinin bu məclisin nümayəndələri - Mirzə İsmayıl Qasir, Usta Məhəmmədhəsən Rəhim oğlu Nəccar, Mirzə Ələkbər Aciz, Molla Fəttah Səhban, Mirzə Əziz Molla Əli oğlu Əliyev, Mirzə İsa Hacı Məhəmmədrəhim oğlu Xəyali və başqalarının ədəbi fəaliyyəti mühitin formalaşmasında çox böyük əhəmiyyətə malik olmuşdur. Ənənə və novatorluğun unikal vəhdətini onların yaradıcılığında aşiq aşkar müşahidə edə bilərik. Lənkəranlı şair və yazıçılar içərisində klassik üsluba bağlı qalan, heca və ərüz vəznində yazan sənətkarları mühitin həm XIX əsr, həm də müasir dövründə müşahidə edə bilərik. Onlar xalq ruhunu ifadə edən, vətən, təbiət, məhəbbət və mənəviyyat mövzularına toxunan əsərləri ilə ədəbi mühiti zənginləşdirmişlər.

Lənkəran ədəbi mühitində ənənə dedikdə ilk növbədə göz önünə dini – fəlsəfi şeirlər gəlir. Bölgənin İslam dininə olan bağlılığı demək olar ki, poeziyaya da çox gözəl şəkildə yansımışdır. Usta Məhəmmədhəsən Nəccarin yaradıcılığında bu məqamlar özünü daha çox göstərir. Belə ki, mühitdə yaradılan bu tip nümunələrdə daha çox Kərbəla hadisələri, İmam Hüseynin və ailəsinin başına gələn müsibətlər daha geniş əksini tapmışdır.

*Bariha, sən bu hüzzarın dəva qıl dərdinə,
Onların cürmün Hüseynin tut bərabər gərdinə,
Beyt ata qıl beytini hər fərdi, fərdin fərdinə,*

Bizlərə Nəccar olubdur novhəgəər viranədə. [2, s.66]

Qeyd etmək lazımdır ki, dini ənənələrə sadıqlıq bölgədə yaşayıb yaradan hər kəsin yaradıcılığında birmənalı şəkildə qarşılaşdığımız məqamlardan biridir. Aşura günü münasibətilə Mirzə İsmayıl Qasirin yazdığı mərsiyəsində bu silsilə şeirlərə daxildir:

*Ruzi-Aşuradu, aləm əhli qan ağlar bu gün ,
Kərbəla əhvalına yeksər cahan ağlar bu gün. [1, s.107]*

Ədəbi - ənənələrin bir qolu da klassik Şərq poeziyasından gəlir. Əruz və eləcə də heca vəznində yazılmış qəzəllər, mərsiyələr, məsnəvilər və mərasim şeirləri bu bölgənin söz adamları tərəfindən istifadə olunmuşdur. Lənkəranda yaşayan şairlərin bir çoxu klassik şairlərdən – Füzuli, Nəsimi, Xəqani və Nizami Gəncəvidən təsirlənmiş, onların yaradıcılıq məktəbinin davamçıları olmuşdur. Bu ənənəni yaşadan sənətkarlar arasında Mirzə İsmayıl Qasir, Usta Məhəmmədhəsən Rəhim oğlu Nəccar, Mirzə Ələkbər Aciz, Molla Fəttah Səhban, Mirzə Əziz Molla Əli oğlu Əliyev, Mirzə İsa Hacı Məhəmmədrəhim oğlu Xəyali kimi adları göstərə bilərik. Onların demək olar ki, hər biri dini və fəlsəfi mövzularda yazmış, xalqın maariflənməsinə xidmət etmişdir.

Ədəbi novatorluq bölgələrdə adətən bir qədər gec başlasa da Lənkəranda bu proses XIX əsrin sonları, XX əsrin əvvəllərindən etibarən nəzərə çarpmağa başlamışdır. Maarifçilik ideyalarının yayılması, məktəblərin açılması ilə bölgədə yeni düşüncə tərzini formalaşmış, bu da ədəbiyyatda mövzu və forma yeniliklərini təşviq etmişdir. Lənkəran ədəbi mühitində əxlaqi – didaktik mövzuda yazılan əsərlərə də daha çox rast gəlirik. Şair Mirzə Rəcəb Vəssafin “Əxlaqnamə” əsəri demək olar ki, adından da göründüyü kimi başdan – başa əxlaqi məqamlara həsr olunmuşdur. Əsərdə kiçik lövhələr altında maraqlı tərbiyəvi fikirlərə yer verilir. Eyni motivləri biz M.İ.Qasirin yaradıcılığında da müşahidə edə bilirik. Onun bu qəbildə yazdığı şeirlər daha çoxdur. Bu şairin eyni zamanda pedaqoq olduğundan da irəli gəlir. Elmə, sənətə çox böyük dəyər verən şair qələmə, hətta adi qələmqabına belə elmin nuru kimi yanaşaraq çox gözəl bənzətmələr yaratmışdır. Belə ki şairin nəzərincə, qələmin qədrini bilməyənlər, elmin də qədrini bilmir. Hətta o qələmqabındakı qələmlərə hurilərin gözü ilə baxmağı məqbul bilir:

*Biz axtarıyıq daim elmü hünərü sənət,
Elmü hünəri sevməz ol kimsə ki, nadandır. [1, s.132]*

Lənkəran ədəbi mühitində Mirzə Əhməd Kəminin yaradıcılığında da eyni məqamları müşahidə etmək olur. Hətta Mirzə Əhmədin aşağıdakı misraları demək olar ki, öz yaşadığı dövrdə də, indi də Lənkəranda dillər əzbəri olan şairlərdən biridir:

*Savadın olmasa biçərə qardaş ,
Olarsan dəhrdə meymuna yoldaş. [1, s.132]*

Bölgə ədəbi mühitində Sabiranə yazılan şeirlərdə də ənənəyə sadıqlıq özünü göstərirdi. Demək olar ki, bölgədə əksər şairlərin yaradıcılığında satira aparıcı məqamlarda birini tuturdu. Mirzə Əziz nadan mövhumatçılar və xalqı soyan müftəxor ruhaniləri şiddətlə tənqid edirdi. O, bir şeirində vaizlərin puldan ötrü mənbərə çıxmalarını və onların hiyləgərliyini belə ifşa edir:

*Vaizu rovxəxan – hiylətgər,
Puldan ötrü bəhanədir minbər.
Alimu şahibazu həm sadat,
Zikri- təbyeh olubdu, dildə manat.*

*Yoxdur bunlar içində zikrullah,
Gecə-gündüz be fikru –puli-siyah.
Seyyidu rovxəzan, vazilər
“Pul” – deyib, əşgi-riz, ah çəkər. [1, s.118]*

Bölgədə yazılan qəzəllərin əksəriyyətində Füzuli ruhu, Füzuli ənənələri də duyulmaqdadır. Demək, olar ki, bölgədə fəaliyyət göstərən əksər şairlərin yaradıcılığında qəzəl aparıcı mövqelərdən birini tuturdu. Bu qəzəllərdə adi məhəbbət motivlərindən daha çox ilahi eşqin tərənnümü ön planda durur. Mirzə İsa Xəyalı Füzulidən bəhrələndiyi bir qəzəlində deyir :

*Eşqi- bidadgər ol yerdə ki, cövlan elədi.
Əsrin əllaməsini küdəki- nadan elədi. [1, s.142]*

İlahi eşqin tərənnümündə Füzuli ənənələrini gördüyümüz halda real sevgi motivlərini əhatə edən şeirlərdə Vaqif ənənələri duyulmaqdadır. Molla Fəttah Səbhanın qəzəllərində Vaqifdə olduğu kimi real gözəllərin tərənnümü yer almaqdadır :

*Ruhuma dad yetiribdir, yenə yarım bəzənib,
Dəstə ahular ilə nazlı nigarım bəzənib. [1, s.138]*

Usta Məhəmmədhəsən Nəccarında yaradıcılığında bir Vaqifin bəhs etdiyi gözəllərin tərənnümünü müşahidə edə bilirik:

*Məhbarələr məhəbbəti fami- bəla imiş,
Eşq əhli cüml dərdü qəmə aşına imiş. [1, s.139]*

Bugünkü Lənkəran ədəbi mühitində də bir sıra istedadlı yazarlar fəaliyyət göstərir. Onların arasında da həm poeziya, həm nəsr, həm publisistika sahəsində tanınan imzalar.. Bu yazıçılar öz əsərlərində müasir insanın daxili dünyasını, sosial qayğılarını və mənəvi axtarışlarını əks etdirirlər. Müasir Lənkəran ədəbi mühitində də ənənə və novatorluq vəhdət şəkildə özünü göstərməkdədir. Elşad Səfərlinin yaradıcılığında biz bu məqamları çox gözəl şəkildə müşahidə edə bilirik. Sonetin on dördədən çox növündə qələmini sınayan şairin bu yeniliyi həm bölgə, həm də Azərbaycan ədəbiyyatında novatorluğun çox gözəl nümunələrindən biridir.

Nəticə

Lənkəran ədəbi mühiti təkcə coğrafi deyil, həm də mədəni- mənəvi bir məkan olaraq Azərbaycan ədəbiyyatına mühüm töhfələr vermişdir. Bu mühitin əsas özəlliyi klassik ədəbiyyatın dərin izlərini daşması ilə yanaşı, zamanla ayaqlaşma bacarığıdır. Ənənəyə sadıq qalan, lakin daim yenilik axtarışında olan bu ədəbi ruh, Lənkəranın söz sənətindəki mövqeyini daha da möhkəmləndirir. Aparılan müşahidələrdən aydın olur ki, ənənə bölgənin mədəni və mənəvi yaddaşını qoruyur, ədəbi kimliyini müəyyənləşdirir. Onun qorunması və yeni nəsllə ötürülməsi, ədəbiyyatın milli köklərdən qopmamasına, onu yaşadan dəyərlərin unudulmamasına zəmin yaradır. Digər tərəfdən, novatorluq Lənkəran ədəbi mühitinin müasir dövrə uyğunlaşmasını, qloballaşan dünyada öz sözünü deməsini təmin edən mühüm bir amildir. Müasir gənc yazarlar və şairlər yeni mövzulara toxunur, eksperimental formalardan istifadə edir, bədii janr sərhədlərini genişləndirirlər. Bu iki istiqamətin - ənənə və novatorluğun – harmonik şəkildə birləşməsi mövcudluğu Lənkəran ədəbi həyatının zənginliyini təmin edir. Ənənədən güc alaraq novatorluğa yönələn ədəbiyyat, həm keçmişin dəyərlərini qoruyur, həm

də gələcəyin çağırışlarına cavab verir. Bu baxımdan, Lənkəran ədəbi mühitinin həm tarixə əsaslanan, həm də zamanla ayaqlaşan bir ədəbi laboratoriya rolunu oynayır. Nəticə etibarı ilə Lənkəran ədəbi mühitində ənənə və novatorluq arasında qurulan körpü bu bölgənin ədəbiyyatını nəinki yaşadır, həm də onu yeni zirvələrə daşıyır. Bu yol həm milli kimliyimizi qoruyur, həm də bədii təfəkkürümüzü zənginləşdirir.

Ənənə və novatorluğun bir arada mövcudluğu həm bölgənin ədəbi sabitliyini təmin edir, həm də yenilənmə potensialını artırır. Bu sintez nəticəsində nəinki klassik dəyərlər unudulmur, əksinə, yeni kontekstlərdə yaşadırlar, inkişaf etdirilir və gələcək nəsillərə ötürülür. Lənkəran ədəbi mühiti bu baxımdan həm qoruyucu, həm də yaradıcılıq yönümlü bir model təqdim edir. Bu gün də bu ədəbi model aktuallığını qorumaqdadır. Gənc yazarlar həm xalq ədəbiyyatından bəhrələnir, həm də fərdi yaradıcılıq imkanlarını genişləndirirlər. Ədəbi ənənəni daşımaqla yanaşı onu yeniləmək cəhdləri Lənkəranı təkcə Cənub bölgəsində deyil, bütövlükdə Azərbaycan ədəbiyyatında ədəbi cərəyanların mərkəzlərindən birinə çevirir. Nəticə olaraq demək olar ki, Lənkəran ədəbi mühitində ənənə və novatorluğun vəhdəti, milli- mənəvi dəyərlərin qorunması ilə yanaşı, bədii inkişafın və müasir ədəbi axtarışların da əsasını təşkil edir. Bu vəhdət Azərbaycan ədəbiyyatının zənginləşməsi və dünya ədəbiyyatı ilə inteqrasiyası baxımdan da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bütün bu xüsusiyyətlər göstərir ki, Lənkəran ədəbi mühiti yalnız lokal bir ədəbi fenomen deyil, bütövlükdə Azərbaycan ədəbiyyatının modernləşmə prosesində mühüm rol oynamışdır. Bu mühitdə yetişən sənətkarlar həm ənənəni qorumuş, həm də yeniliyə yol aşmışlar. Onların fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan poeziyası özündə həm köhnəni, həm də yenini birləşdirən, dinamik və yaradıcı məcraya yönəlmişdir.

Ədəbiyyat

1. Talışlı. M. (2007) *Seçilmiş əsərlər*. Bakı, Adiloğlu, 391 s.
2. Usta Məhəmmədhəsən N. (1993). *Yasəmən məcmuəsi*. Bakı, s. 25-30

TRADITION AND INNOVATION IN THE LITERARY ENVIRONMENT OF LANKARAN

Nermin Mammadova

Institute of Folklore, Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan

The 19th century marks a special period in Azerbaijani culture and literature. It is known that during this century, new literary movements began to take shape, and literary assemblies played a significant role in this process. These gatherings greatly contributed to Azerbaijani literature and the preservation of classical poetry. Thanks to their activities, national and spiritual values were preserved, new talents were discovered, and the number of literary works written in the Azerbaijani language increased. These assemblies influenced the development of national literature in Azerbaijan. They facilitated the transition of Azerbaijani poetry to a new stage and supported the expansion of the enlightenment movement. At the same time, the assemblies played an important role in strengthening the Azerbaijani language as a literary language and in preserving national-spiritual values. Through these literary circles, Azerbaijani literature was enriched with new ideas and trends; a bridge was formed between classical and modern poetry, and prominent writers of the era emerged. In Azerbaijani literary life, tradition and innovation are two significant tendencies that often complement each other, though occasionally come into conflict. This article explores the unity of tradition and innovation in the context of the “Fövcul-füsəha” literary assembly, which emerged in the Lankaran literary environment.

Keywords: Azerbaijan, Lankaran, literary environment, tradition, innovation

ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В ЛИТЕРАТУРНОЙ СРЕДЕ ЛЕНКОРАНИ

Нармин Маммадова

Институт фольклора Национальной академии наук Азербайджана, Баку, Азербайджан

XIX век охватывает особый период в азербайджанской культуре и литературе. Известно, что в этот период в азербайджанской литературе начали формироваться новые литературные течения, а литературные собрания сыграли важную роль в этом процессе. Эти собрания внесли большой вклад в азербайджанскую литературу и сохранение классической поэзии. Благодаря их деятельности сохранялись национально-духовные ценности, раскрывались новые таланты, и увеличивалось количество литературных произведений, написанных на азербайджанском языке. Такие собрания оказали влияние на развитие национальной литературы в Азербайджане. Они способствовали переходу азербайджанской поэзии на новый этап и расширению просветительского движения. В то же время эти собрания играли важную роль в укреплении азербайджанского языка как литературного и в сохранении национально-духовных ценностей. Благодаря этим литературным кружкам азербайджанская литература обогатилась новыми идеями и течениями, возник мост между классической и новой поэзией, и появились выдающиеся деятели эпохи. В азербайджанской литературной среде традиция и новаторство — это две важные тенденции, которые зачастую дополняют друг друга, хотя иногда и вступают в противоречие. В данной статье исследуется единство традиций и новаторства на примере литературного собрания «Февджуль-фюсеха», сформировавшегося в ленкоранской литературной среде.

Ключевые слова: Азербайджан, Ленкорань, литературная среда, традиции, новаторство

Daxil oldu: 10.03.2025

Çap edildi: 10.06.2025